

VRTEC

časopis s podobami
za slovensko mladino

Uredil Jožef Volc

V Ljubljani, 1925

Izdalo društvo „Pripravniški dom“

Natisnila Jugoslovanska tiskarna

KAZALO.

Pesmi.

Deklici v spominsko knjigo. (Ksaver Meško.)	1
Gozd šumi. (Vanin.)	4
Domovini. (Ksaver Meško.)	25
Materin poljub	39
Srca odprite! (P. Krizostom.)	42
O sv. Gregoriji. (Miladin.)	49
Naše vstajenje. (Leop. Turšič.)	73
Velika noč. (Bogomil Gorenjko.)	77
Za mamico. (Anton Žužek.)	89
Sestrice. (Jos. Vandot.)	97
Nedolžnost. (Leop. Turšič.)	102
Odprimo svoja okenca. (Leop. Turšič.)	113
Zakaj? (Janko Polák.)	117
Sredi poti. (Vanin.)	117
Lilijam. (Leop. Turšič.)	121

Povesti, pripovedke, popisi, prilike in basni.

Zalasnica. (Pavel Perko.) 2, 27, 51, 74,	99, 122
Leš v zamenj. (J. Vandot.) 5, 31, 56, 78,	103, 127
Božična zgodba. (J. E. Bogomil.)	15
Skupil jo je. (J. E. Bogomil.)	29
Iz dežele palčkov. (J. E. Bogomil.)	54
Kralj beračev. (J. E. Bogomil.)	65
»Fant, ali si neumen!« (J. E. Bogomil.)	82
Nič. (J. E. Bogomil.)	114

Prrodopisni članki.

Lastovice na povratku. (Prof. Fr. Pengov.)	84
--	----

Zemljepisni, zgodovinski in življenjski sestavki.

Iz zgodovine kranjskih trgov. (Leopold Podlogar.) 11. Motnik	19, 43
--	--------

Dramatična igra.

Pravi dobrotnik ali levica naj ne ve, kaj je dala desnica. (Dr. Ivan Pregelj.) 91,	111, 135
--	----------

Koristni nauki.

Zanimive pripovedi profesorja Silvestra. (Gorski.)	17, 40, 62, 87, 116, 125
Mladinski novičar	21, 45, 68, 93, 118
Modrost v pregovorih domačih in tujih	23, 46, 69, 94, 118, 140
Drobiž	23, 46, 69, 94, 119

Zabavne in kratkočasne stvari.

Skladnica	24
Besedna uganka	24, 71
Rebus (podobnica)	24, 48, 120
Posetnica	47
Naloga	48, 72, 96
Orodje. (Miklavič Oskar.)	48
Demant	48, 120
Črkovnica. (Ig. Cuderman.)	48
Skrivalica. (Domen.)	71, 119
Konjiček. (Stric Joža.)	72, 119
Solnce	96
Skrivalica v besedah	96
Skrivalica v sekiricah	96
Rešitev ugank	47, 72, 96, 119, 140
Imena rešilcev na platnicah št. 3/4-11/12	

Novi listi in knjige. Razno.

Listnica uredništva	24, 72, 140
Slovstvo	47, 71, 96

Slike.

Božična zgodba	14
Motnik	20
Skupil jo je	30
Materin poljub	39
Srca odprite	42
Iz dežele palčkov	55
Kralj beračev	66
Lastovice na povratku	84-86
Na dan sv. obhajila	90
Nič	115
Poslednji pomenek	126

Vabilo na naročbo na platnicah.

ŠTEV. 1-2

Ljubljana, januarja-februarja 1925

LETO 55

Ksaver Meško:

Deklici v spominsko knjigo.

Še solnčni žarki
se tvojih lic veselijo,
vse cvetje cveti ti,
škrjančki ti gostolijo,
in kar je na svetu cest,
te vabijo, se ti smejiyo.

A pazi, dete!

Zavije često v oblake temné
prav naglo se solnce,
ki zdaj ti tak krasno svéti;
odcvetejo kmalu najlepši cveti;
viharji in toča čez polje zbesné,
in pevci njiv
v razóre se skrijejo, plašno molče,
še Bog, če smrti ubežé.

Ne daj
človeških poti Vladar in Gospod,
da bila bi kdaj
brez solnca, brez cvetja in petja
življenja bi tvojega pot!

Zalasnica.

I.

Pridiga je bila zelo lepa. Dekletom so povedali, da bi morale pri obleki in pri drugih rečeh, ki jih vpelje nova moda, vselej presoditi, če je vse spodobno in če je primerno njihovemu stanu. Kar pristoji kaki mestni gospodični, to se včasih grdo vidi na kmetiškem dekletu. Vse, kar preveč kriči in preveč vleče oči nase, je neokusno. Tega ni posnemati, čeprav bi videle, da prineso dekleta, ki pridejo iz mest, kaj takega s seboj. Vse, kar je ničemurno in služi ničemurnosti, poštenemu dekletu ne pristoji in je na njej nelepo in neokusno — —

Kristina je v cerkvi te besede poslušala z usti in ušesi. Kristina se še ni štela med velika dekleta, ker je služila pravzaprav še za pastirico. Vendar — pastirice pa tudi niso vse tako velike, kot je bila Kristina. Kristina je čutila, da se ji v zadnjem času oglaš v srcu vedno bolj nekaj, kar je morebiti v resnici že ničemurnost! Pred oči ji je stopila suknja... Suknja, kakršno je imela to zimo tolikrat v mislih in ki si je je za prihodnjo zimo tako silno želela...

— Bog vedi, ali je suknja tudi ničemurnost?

Tista in taka, kot so jih nosile dekleta preteklo zimo? Ne taka, ki je ušinjena čez pas in ne sega niti do kolen. Prava suknja, z širokimi, nazaj privihanimi rokavi, ki se ohlapno spušča preko vsega života in ki sega nizko dol do roba krila... Suknja s širokim ovratnikom, ki sega preko ram! Na ovratniku se bliščita dva široka gumba, tik nad vsako ramo po eden... In potem ohlapen pas, ki se zapenja spredaj s prav takim gumbom... Taka suknja! Draga je! Do dvatisoč stane! In vendar so imele take preteklo zimo skoro vsa večja dekleta v fari. Oberčeva, ki je iz najboljše hiše v fari, je imela za ovratnik celo ustrojeno kožo srnjaka, ki ga je bil ustrelil brat pozimi v planinah. Katreževa pa je bila kupila namesto ustrojene kože črnega žameta, ki se je — kadar je posijalo solnce — kar prelival v barvah... Bogve, ali je to ničemurnost, če se ovratnik preliva v barvah? In — ali kmetiškem dekletu pristoji žamet za ovratnik? Ali pa celo ustrojena srnjakova koža?

In potem: čevlji z visokimi petami in gumijem? O visokih petah je že brala nekje, da niso zdrave, zato, ker pride vsa teža telesa preveč na prste. In vendar jih nosijo! Če je res nezdravo in nespametno, kako to, da jih nosijo celo izobražena dekleta? Morebiti pa tista dekleta le niso tako izobražena? Enkrat je vprašala Kristina svojo sestrično Marjeto, zakaj nosi take pete. Pa je rekla, da zato, da ima lepšo hojo. Smešno! Saj to ni hoja, ampak prerivanje, stopicanje! Katreževa jih pa nosi zato, da je večja videti. Večja videti? No, Katreževa pač, ker je majhna in debela kakor štrukelj. — Kaj pa gumi? Po cestah mogoče. Toda v hribe? Ko

so pota kamenita, grampava in jarkasta? Oberčeva jih je nosila štirinajst dni. Ko je pa prišla po štirinajstih dneh v cerkev ž njimi in je klečala, so se posmehovali fantje pod korom in rekli da ji pete cvetó ...

In ne najzadnje — narodna ruta? Zoper to bi morebiti le ne bilo nič reči. Narodna ruta je rdeče-rožasta in se zavezuje zadaj za vratom. Če je obraz mlad, pravijo, da je po ruti še mlajši. A, če je star —?! Jej! Marječkarjeva je že čez trideset let in ima velik in kljukast nos. Zdaj si pa zavezuje narodno ruto zadaj za vratom... O! Ali misli, da jo bo pomladila narodna ruta? In k temu bi morala biti menda tudi druga obleka narodna? Rožasto krilo, v gube nabrano, modere z preponkami, nabrani rokavci... To pač! Za ob nedeljah popoldne prav lepo!

Kaj pa zalasnice? Take, kot so jih pričele zdaj nositi dekleta: posrebrene, z vdelanimi steklenimi biseri, ki so nanizani v krogu? Nekateri se norčujejo iz njih in pravijo, da so zalasnice kakor očali. In res so kakor očali, zlasti, ako jih zatakne dekle na vsako stran po eno... Pravijo, da je neokusno nositi na vsaki strani po eno zalasnico. Le ena pristoji lepo; pa tista ne sme biti steklena, ampak rožena. Roževina pa mora imeti barvo las, zato, da ne vleče pogleda... Vendar: kako to, da so se poprijela dekleta steklenih zalasnic? In da nosijo kar na vsaki strani po eno?

Take in podobne misli je vzburkala v Kristini pridiga. Kaj naj zdaj stori? Kaj naj ukrene?

Zaostaja nerada za svetom, ki hoče biti lep, in vendar — kaj pa ničemurnost? To!

Kristina se je namenila, da kupi po maši dve zalasnici. Ne zase, ampak za Pepo! Pepa ji je bila naročila, ko je odhajala na Goro: »Kupi mi dve taki zalasnici, ki se svetita — če hočeš, da bom pasla.« Pepa namreč že pase in bo pozneje za pastirico pri hiši, ko bo Kristina prestopila za deklo. Zdaj Kristina ne ve, ali bi ali ne bi... Če bi, potem bi imela morebiti greh tudi za Pepo? Zlasti, ker je Pepa še otrok in stara šele deset let. Če ji pa ne kupi, potem Pepa ne bo hotela sama pasti, in Kristina bo morala biti še celo leto in dan za pastirico... Ko bi le vedela, kaj naj stori? To jo bega.

Od pridige ni ostalo Kristini nič več ko tisto o ničemurnosti. Tudi med mašo so jo motile posvetne misli. Po maši pa je pokleknila pred svetega Valentina in je imela zelo gorečo željo, da bi ji dal sveti Valentin pravo misel, kako naj si pridobi Pepo, če mogoče brez zalasnic... Pa — kakor je goreče prosila: sveti Valentin je zrl od nje proč nekam na tiste svoje bolnike, ki so mu stegovali roke v pomoč. Njegova desnica se je stegovala čez te bolnike in reveže, kot bi hotel reči: »Ti so potrebni moje pomoči, Kristina pa sama premišluj, kako se izmotaš iz svojih posvetnih skrbi in zmed...«

Sama —? Kako bi mogla sama? Doslej se je v takih rečeh opirala le na Barbaro, ki je bila pametna in pobožna in domača pri hiši. Zdaj je pa Barbara že pol leta v Kamniku, kjer se uči šivati. In ves čas je ni bilo nič domov; piše pa tudi tako malo. Pepa pa tako preklicano svojeglaven

otrok. Gospodar Andrej, ki se je priženil k hiši, je Pepin stric; zato je Pepa zdaj skoro domača pri hiši, Kristina pa le služi. Pa tudi oče in mati imata Pepo zelo rada in jo vedno zagovarjata. Dozdaj sta pasli Kristina in Pepa skupaj. Pa, če se je Pepi zljubilo in je rekla: Danes pa ne grem — sta oče in mati takoj rekla, naj ostane doma, in tudi gospodar Andrej ni rekel, da naj ne ostane. In če je bila Pepa že na paši, in sta se z Kristino kaj sporekli, pa je že nabrala šobo, vrgla šibo vstran in ušla domov... Zdaj pa: da bi Pepa res sama pasla?! Lahko, če bi hotela. Ali zahtevala bo od Kristine zdaj to, zdaj ono. Zdaj zahteva zalasnice. Kaj bi rekla Barbara, ko bi vedela, da Kristina za Pepo kupuje zalasnice? Toda, ali naj ostane Kristina svoj živ dan pastirica? Nekaj kronic na leto in eno ovco in enega koštruna — to je vse! In s tem naj si napravi obleko? Suknjo: tisto s širokim ovratnikom, z gumbi in s pasom, ki ohlapno pada čez ves život in sega do roba krila... Ti mili Bog! S tako beračijo na leto?

(Dalje prih.)

Vanin:

Gozd šumi.

*Gozd šumi,
kot bi jezdila skózenj
četa duhov.*

*Veličastno se pripogibljejo veje,
slavnostno klanjajo stari vrhovi,
listje vzdrhtevo prestrašeno,
gledajo debela preplašeno,*

*Čudna pesem
valuje od grma do grma,*

*sèm od vasi med drevje zvečer.
Sprejema tožbe, pozdrave, vzdih,
in že je ni več nikjer.*

*Koliko sanj ti je zaupanih,
drevje šumeče,
koliko prošenj
se je že k tebi zateklo
gorko proseče — — ?*

Leš v zameni.

(Povest.)

1.

Citrarjev Peter bi se bil skoro hudo razburil tistega dne. Že se ga je hotela polastiti velika in zlovoljna jezica, že so se mu namršile obrvi, ustna je že našobil nevšečno in je že hotel zarobantiti iz dna srca. Tedaj se je pa hipoma kar namrdnil. Z roko je zamahnil, trdno je prestopil dvakrat po klanecu, stresnil je z glavo, pa se je zasmel. In glejte! Pa ni bilo jezice nikjer več, slaba volja je izginila, nevšečna in pisana zlovoljnost se je razkadila v njegovem srcu. In Citrarjev Peter se je zasmel iz vsega srca in rekel sam sebi: »O, glej, o, glej, ti Peter! Pa si že skoro javkal in skoro bi se bil emeril. Pa zakaj to? Samo zaradi tega preklicanega mraza, ki te praska in grize po nosu, po ušesih in po prstih. Seveda — kdo bi tajil, da mraz ni strupen? A vseeno se mi ne bo zanohtalo, in tudi ozeblin ne dobim. Kar lepo stopim naprej! Klanca bo kmalu konec, in tudi poti bo kmalu konec. Dobro potegnem sani in prestopim pošteno! Javkanje pa prepustim drugim in emerjenje tudi! Rajši potegnem in si mislim, da poleti ne bo mraza. Znoj si bom brisal s čela poleti in se smel, ker me je hotel pozimi zgrijeti mraz... Hoj, Peter, potegni, potegni, da bo vse škripalo!«

In Citrarjev Peter se je spet zasmel. Krepko je potegnil sani za zmrznjene krivine in je skoro stekel po strmem klanecu navzgor. Pot je bila opolzka in gladka kakor iz ledu. A Petru se ni drselo; zakaj Peter je imel na močnih črevljih pritrjene ostre železne dereze. Dasi so mu tičale roke v debelih, volnenih rokavicah, ga je vendar grizlo za nohti in ga bolelo. Po ušesih ga je žgalo, dasi je imel potegnjeno preko njih črno, kosmato madro (kučmo), ki pa je bila vsa pokrita z debelim, belim srežem. No, Citrarjev Peter se ni hotel več zmeniti za vse to. Kadar ga je ugriznilo za nohti in kadar ga je zbolelo koncem ušesa, je zasopel globoko, da se je kar zaprašilo in pokadilo pred njegovimi usti. Pa se je Citrarjev Peter zasmel in je izpregovoril. Takole si je rekel: »Le grizi, ti mrazek, kar grizi! Saj imaš časa zadosti. Poleti pa ne boš utegnil, hej — poleti! Ne vem, kdo se bo smel poleti? To pa vem, da se ne boš smel ti... Le daj, le daj, ti mrazek! Zaradi tebe pa jaz resnično ne bom javkal...«

Peter je privlekel svoje prazne sani do srede klanca. Tam se je pa ustavil, da se odpočije in se odsope, ker ga je bila strma pot vendarle nekaj upehala. Premražene roke je utaknil v žep in je potisnil madro prav do oči. Stal je sredi pota in je gledal na visoke, zasnežene smreke, ki so stale vseokrog in se niso genile pod težkim snegom, ki so ga bile vse polne njih košate veje. Po vsem širnem, strmem zagorskem gozdu se ni oglasil živ glas. Le mraz je dihal povsod s strupenim dihom, in niti solnce, ki se je skrivalo ves dan nekje za visokimi snežniki, ni hotelo

priti niti za trenutek na pomoč, da prežene strupeni mraz. Ptice tudi ni bilo nikjer, da bi katera začivkala. Oj, odšle so bile že jeseni nekam daleč v toplejše kraje; nemara pa so celo ostale v zagorskem gozdu, pa so poginile v mrzlem snegu in mrazu. Še celo divjačine ni bilo nikjer. Srne in zajci in lisice so se umaknile globoko dol v dolino. V tihih nočeh so hodile v vas; k hišam so se stiskale in se grele tam, pa se niso zmenile za nevšečno bevskanje Zimovega grdega psička Šekca, ki je razgrajal in se togotil tam daleč koncem vasi. Kaj divjačini mar tisto nevšečno bevskanje! Samo, da se ogrejejo in dobe tu pa tam kaj za lačni želodec, pa naj bevška Šekce, da bo ves hripav in mu stoji na hrbtu dolga, hraspava dlaka. O, naj Šekce le razgraja in se usaja! Kaj živali to mar, ko pa imajo drugih skrbi preveč!

»Hm, ne hotel bi biti divja zver!« je premišljal Citrarjev Peter. »Saj ne rečem, da jim je slabo ali hudo poleti v gozdu. Takrat imajo vsega dobrega zadosti. A zdaj pozimi? Komaj dobro uro vlečem za sabo sani, pa mi že zmrzujejo ušesa in na nosu mi sedi debel ščinkavec. Ovbe, kaj pa bi bilo šele ponoči? Ne vem, če bi se mi ne izpremenila ušesa v led, a nos bi mi zmrznil s ščinkavcem vred... Zato je pa bolje, da si človek, ti Peter! Zato pa hvali Boga, ki ti je dal na glavo lepo madro, da je pod solncem ni take. Le lepo zahvali Boga in se ne cmeri, če te ugrizne mraz zdaj pa zdaj malo za nohte. Saj te čaka doma zakurjena peč, ti Peter!«

Citrarjev Peter je zadovoljno pokimal in je prijel za mrzle krivine. Že je hotel spet potegniti sani in se je že uprl vanje. A tedaj se je oglasil z višine glasen klic: »O-hoj! Hoj!« — Peter se je začudil in se ozrl gor vrh klanca. »Kdo je neki gori?« je vprašal samega sebe. »Drvarjev ni v gozdu; pa tudi sena ne zvažajo s senožeti... Najbrž je šel kdo po drva in privrši zdaj pa zdaj na saneh po poti. Treba se bo umakniti, da me ne povozi in ne bo nesreče. V stran stopim, pa počakam, da pride mimo.«

In Citrarjev Peter ni odlašal nič. Stopil je s pota pod smreke in je potegnil sani za sabo. Tam pa je čakal in je gledal na višino. Pa ni čakal dolgo. Hipoma se je zasvetilo gori vrh klanca. Kakor megla se je zaprašil gori krhki sneg, iz megle pa se je oglasil nekdo z glasnim klicem: »O-hoj!« — Zaprashilo se je še enkrat — in kakor blisk so zdrčale sani navzdol po strmem klanecu. Peter je komaj videl tiste sani, ki so bile visoko obložene z bukovimi drvami. Komaj je zapazil fanta, ki je sedel spredaj na saneh. Kakor blisk je šinilo mimo Petra; zakadilo se je še enkrat nekje doli in zaškripalo na trdi, ledeni poti — in sani ni bilo več in nikogar več na strmem klanecu. Samo Peter je bil še tam, in Peter je stopil nazaj na klanec in je pričel vleči svoje sani navkreber. — »Saj sem vedel, da vozi nekdo drva v dolino,« si je govoril Peter medpotoma. »In glej — nihče drugi jih ne vozi kakor Leš, Hladnikov Leš s Srednjega vrha. Kako ti je zdrčal mimo! Pogledal me je in zarežal vame. Pa saj ni čudno! Leš nima za nikogar prijaznega pogleda in prijazne besede. Kako bi se pa mogel meni nasmejati in me pogledati z lepim očesom? Saj ga poznam — ej, dobro poznam Leša, Hladnikovega Leša...«

In Citrarjev Peter je stopal nevzdržno naprej po strmini. Ko je prišel vrh klanca, je zavil v stran in je vlekel sani po goličavi. Poti ni bilo tu nikjer, in Peter je šel kar po snegu. A sneg je bil zmrznjen in tako trd, da se ni udril niti pod silno težo. Onkraj goličave pa se je Peter ustavil pred visokim kupom lepo zloženih drv. Odpel je od sani močne, železne verige in se je brez obotavljanja lotil dela. Zgrebel je z drv sneg in jih je pričel zlagati na sani. Niti spomnil se ni več strupenega mraza. Za nohti ga ni več grizlo, in tudi ušesa ga niso nič več pekla. Peter je zadovoljno žvižgal. Delal je in delal, in še preden je prav pomislil, so bile njegove sani že visoko obložene z drvmi. — »Hencajte, no!« se je začudil in si je pomel roke. »Kako mi je šlo naglo in lepo izpod rok! Ne bi si bil mislil, da sem tako za kaj. Če se le malce podvizam, pa še lahko dohitim onega Leša, Hladnikovega Leša s Srednjega vrha. Doli med bukovjem ga dobim in lahko povprašam, zakaj me vedno tako srepo gleda? Pa mi nemara po resnici pove, in lahko je, da postaneva še prijatelja. Saj mu nisem storil še ničesar hudega. Kaj morem za to, da v šoli ne more z mesta? Ali sem nemara jaz kriv, če je že deset let star, pa še vedno sedi v prvem razredu? Sam si je kriv, čisto sam. To mu povem, prav lepo mu povem. Zato ga pa moram dohiteti. Lepo priliko imam; kakor nalašč mi je prišel danes na pot.«

Citarjev Peter je pričel glasneje žvižgati. Urno in priročno je zavezal verige okrog drv. Zastavil je močan lesen rajkelj med konce verig in ga je vrtel in vrtel, da mu je kar znoj lil z obraza. Pa tudi s tem je bil kmalu gotov. Pregledal je še enkrat skrbno ves tovor in je poizkušal tu pa tam, če verige trdno drže. Bilo je vse v redu in vse je držalo kakor pribito. Zdaj pa se je Peter vpregel v sani in jih je zvlekel z goličave. Do poti jih je privlekel in je obstal vrh strmega klanca. — »Oj-hoj!« je zavpil na ves glas, da je odmevalo daleč po samotnem gozdu. Vsedel se je odspred na sani, premaknil jih je, in sani so pričele drseti po strmini. V početku počasi, a čez nekaj trenutkov so brzele, da je pričelo Petru zapirati sapo. Peter se je zasmejal in se ni bal ničesar. »Oj-hoj!« je zavpil še enkrat in se je naslonil s hrbtom ob tovor. Zakadil se je okrog njega suhi, krhki sneg in se mu zaprašil v obraz in v oči. Peter je nehoté zamižal in se je napol uprl s petami ob zmrzla tla. Kakor veter so potem bežale sani po strmini, da je žvižgalo Petru okrog ušes. A Petra ni bilo strah. Odprl je oči, pa gledal pazno predse, da bi mogel o pravem času obrniti sani v stran, če bi bilo treba. Z rokami se je držal za krivine in je ponavljal ves vesel: »Ej, hej! Kako to drči! Niti blisk ne gre tako naglo... Ej, hej!«

Že je bil preko sredine klanca; že je bil preko onega mesta, kjer je bil srečal Hladnikovega Leša. Z veliko brzino se je bližal koncu klanca, kjer je prehajala pot v zložno in le malo nagnjeno goličavo, ki se je raztezala dol do same doline. Pa je bilo Petru skoro žal, da je že konec strmega klanca. Uprl se je še bolj ob tovor in je dvignil noge, da bi sani še bolj brzele preko zadnje strmine. A ko so bile sani v polnem diru,

je naenkrat strašno počilo pod Petrom. Peter ni utegnil niti pomisliti, kaj pomeni ta strašni pok. Hipoma so se stresle sani, visoko se vzpele in počile še enkrat. Tedaj pa je zasukalo tudi Petra. Nekaj ga je dvignilo v zrak in ga prevrglo. Peter je omahnil, in še preden je trenil z očmi, je telebnil z vso silo na trdi sneg kraj pota in obležal tam ves omamljen. Na glavi ga je zbolelo in se mu zdelo, da ga je zadelo poleno, ki je bilo s sani odfrčalo za njim in je obležalo kraj njega. Zbolelo ga je pa tako, da je glasno zastokal in se prijel za glavo.

Tako je ležal na snegu nekaj časa. Popolnoma pa se je zavedel šele tedaj, ko je zaslišal nedaleč pod sabo glasen in škodoželjen smeh. Trudoma se je dvignil. Ozrl se je dol za glasom, pa je zagledal na poti Hladnikovega Leša, ki je tekel po poti in se smejal. Tam sredi pota po so stale Leševe sani. Leš je pritekel do njih. Še enkrat se je ozrl na Petra, pa se je spet zakrohotal. Naglo se je vsedel na sani. Sani pa so odbrzele navzdol in se bliskoma bližale varni dolini.

Peter pa si je z dlanmi zatiskal bolečo glavo. »O, čemu se mi posmehuje?« je premišljeval. »Če je pošten, bi mi prišel zdaj pomagat v moji sili. Pa se mi posmehuje in mi privošči nesrečo. Da more biti tak, da more biti tak! — Pa kako se je to naredilo, da sem se prekotatil s sani? Saj sem pazil in nisem videl zapreke in nevarnosti nikjer. Čudno, čudno... Pa se mi je pripetila ta nesreča, ta nesreča!«

In Peter je zmigaval z glavo, pa si ni mogel razložiti, kako da je prišla ta nesreča. Ozrl se je na pot, in tedaj se mu je storilo v srcu milo. Zatarnal je in se prestrašil. Videl je na potu svoje sani. Prelomile so se bile čez sredo; krivine so ležale po strani na potu, in bukova polena so ležala razmetana okrog in okrog. — »Ovbe!« je zatarnal Peter. »Ovbe! Vse je razbito in polomljeno... Pa kaj naj storim zdaj, siromak? O, da se je moralo to dogoditi! Pa kako je vse to počilo, ko sem vendar pazil, kar se je dalo? Pogledati moram, če si morem kaj pomagati.«

In Peter je stopil na pot in je tam obstal ves obupan. Šlo mu je skoro na jok, in dosti ni manjkalo, pa bi bil javkal na ves glas. A Peter je le stisnil ustni in zamahnil s pestjo. »Ne bom javkal in tudi cmeril se ne bom,« si je dejal odločno. »O, nesreča me je zadela, in nihče mi ne more pomagati nič. Še najmanj pa javkanje... Najbolje je, da pregledam to reč, da vem, kako in kaj je bilo. Same od sebe se sani niso prevrgle. Moralo je biti nekaj vmes.«

Peter je pregledal vso reč in pričel metati polena s poti na sneg. Pokvečene in polomljene sani je zvlekel izpod drv in jih pregledal od vseh strani. Pa je videl, da ni nobene pomoči več, in vedel, da danes ne pripelje drv domov. Pa je bil zelo žalosten radi tega in si ni vedel pomagati. Zvezal je z verigami krivine, kolikor se je dalo, da bi vsaj te srečno pripeljal domov. Ko pa je delal vse to, ja zapazil na poti med snegom močan, debel kol, ki je ležal preko poti. Peter je zagledal tisti kol, in tedaj mu je bilo vse jasno, in tedaj je tudi vedel, kako in zakaj so se prevrgle in razbile njegove sani. Glejte! Nekdo je zanalašč položil

ta kol preko poti. Nalahko je nametal snega preko njega, da bi ga ne bilo opaziti tako hitro. In Petrove sani so pribrzele, ob kol so se zadele, stresle so se in so obtičale. Nato pa so se prevrgle v stran in so se prelomile čez sredo. In vsemu temu je kriv samo ta kol, ki ga je nekdo v hudobnosti zanalašč nastavil semkaj — resnično zanalašč!

Peter je spoznal zdaj vse to, in v srcu ga je bilo strah in groza. Pa se je takoj domislil Hladnikovega Leša in njegovega krohota doli na goličavi. In Peter je osumil, da je samo Leš nastavil tisti kol na pot. Nastavil ga je pa zato, da bi se Peter prevrgel in bi se prevrgle in polomile tudi Petrove sani. Zato pa se je smejal tako škodoželjno in je privoščil Petru nesrečo. Vse to je zdaj Peter spoznal, in zato ga je bilo groza in strah v srcu. »Joj!« si je rekel. »Da more biti Leš tako hudoben! Saj mu nisem storil nikoli v življenju nič hudega. Pa mi napravi zdaj kaj takšnega! I, glejte! Lahko bi si bil razbil glavo. Če bi si pa ne bil razbil glave, roko ali nogo bi si pa lahko zlomil. In Leš ni pomislil na to, ni nič pomislil. Res je hudoben. Zato pa ga zatožim doma in v šoli. Pa bo Lešu slaba predla. Pa naj mu! Saj drugega ne zasluži, ker je tako hudoben.«

Peter je bil žalosten in je vlekel polomljene, prazne sani za sabo v dolino. Vso pot pa je premišljal samo o Lešu in njegovi hudobnosti in potuhnjenosti. Že je prešel vso goličavo in prišel v dolino do široke poti, ki je držala do samotne zagorske vasice. Tam pa je bilo razloženo ob potu vse polno drv in smrekovih hlodov. In izza tistih hlodov se je ravno dvignil Hladnikov Leš. Zagledal je Petra, ki je vlekel ves klavern sani za sabo in se je bližal ravni poti. In Leš se je zasmejal. Zamahnil je z madro, pa zaklical: »Hehe, ti Peter! Kje si pa izgubil drva? Ali si jih nemara prodal škratov, ki so te čakali pod klancem? O, videl sem tiste škrate. Polne malhe cekinov so imeli. Sto so jih meni ponujali, če jim prodam drva. Pa jih nisem hotel. Videl sem jih. Zagrajo so ti napravili, da te ustavijo. Pa ti si jim prodal drva. Le povej, da si jih prodal! Hehe, pa tudi to mi povej, koliko cekinov si dobil zanje? Videl sem, kako so se cekini bliskali. Pa tudi ti si videl, kako so se cekini zablistali okrog tvoje glave... Zdaj mi pa daj cekin, Peter, če hočeš, da ne bom govoril po vasi o tvoji kupčiji. Daj mi cekin, Peter!«

Leš se je zakrohotal. Peter pa je obstal in ga gledal zavzet. »O čem mi govoriš, ti Leš?« je rekel. »Da te ni sram in se ne bojiš Boga, ker si tako hudoben! Mar misliš, da ne vem, da si mi ti zanalašč nastavil kol na pot? Glej, skoro bi se bil ubil, in sani so se mi prelomile na dvoje. Ti se pa smeješ in mi privoščiš nesrečo. Čakaj, doma te zatožim in tudi v šoli te bom. Pa jih dobiš, da jih boš imel za potrebo. Le čakaj, ne boš se zmiraj smejal, ti Leš!«

»O, saj čakam — na tisti cekin čakam, ki si ga dobil od škratov,« se je spet ponorčeval Leš tam doli. »Kar hitro mi ga pripravi in mi ga odrini! Zakaj, če mi ga ne daš, bo še danes govorila vsa vas o tebi. Čudila se ti bo, čudila, da znaš tako lepo škratov prodajati drva. Kar hitro ga daj, Peter!«

A Peter mu ni hotel več odgovarjati. Stopil je za drva in je počakal, da je šel Leš naprej. Pač je še slišal, kako se je Leš smejal na poti in še celo prepeval tisto pesem, ki so si jo bili izmislili otroci ravno o Citrarjevem Petru:

»Naš Peter, naš Peter
sopiha kot veter;
je oso zaklal,
jo škratom prodal —
cekinov so sto
odšteli za njo...«

»Grdoba! Kako se norčuje iz mene!« si je rekel Peter in ni mogel več poslušati Leševega prepevanja. Zato si je zatisnil ušesa in je mislil sam pri sebi: »Hudoben je ta Leš, strašno je hudoben. Ni mu zadosti, da sem se skoro ubil zaradi njega. Še norčuje se zdaj iz mene, grdo se norčuje... Ali bi ne bilo dobro, če bi skočil za njim in ga pograbil? Hm, kar poizkusil bom. Saj nisem tak revež, da bi se bal Leša. Prav lahko ga premikastim. Pa saj tudi zasluži, da ga nabijem, ker je tako hudoben. Kar za njim se zaprašim, pa bo!«

In Citrarjev Peter si je že pomel roke. Madro si je popravil na glavi in je stopil izza hlodov, da steče za Lešem. »Čakaj me, ti nevoščljivec!« je že zaklical in je bil res jezen. Na pot je stopil in že stekel za Lešem. Toda v hipu se je ustavil. Globoko je zasopel, pa si dejal: »Čemu bi ga pretopal? Saj ni vredno, da bi se jezil zaradi njega. Če ga nabijem, ga bo bolelo danes. A jutri ga ne bo bolelo nič več, in jutri bo še ravno tak, kot je danes. Hm, najbolje bo, če ga pustim v miru. Bo že Bog dal, da ga enkrat doleti kazen za njegove hudobnosti. Pa tudi zatožil ga ne bom — ne doma ne v šoli. Leš bi bil pač tepen. A kaj bi mu to pomagalo? Že stokrat je bil tepen, pa je še vedno hudoben. Zato pa je najbolje, da ga pustim v miru.«

Peter je stopil nazaj za hlode in je pograbil svoje polomljene sani. Zvlekel jih je na pot in šel počasi po zmrzlem snegu. Hladnikov Leš je bil že daleč; že se je blžal prvim vaškim hišam in še vedno se je norčeval na ves glas:

»Naš Peter, naš Peter
je jezen kot veter;
za vetrom leti:
Počakaj me ti!
A veter — hi — hi —
mu figo moli...«

Hladnikov Leš je potem kratek čas umolknil. Ozrl se je nazaj na Petra, se je sklonil in zasmejal. »Oj, Peter — ti Citrarjev Peter!« je zavpil. »Pa mi še vedno nočeš dati cekina? O, glejte, glejte! Kako je danes prevzeten ta Citrarjev Peter! Prevzeten za to, ker je mešetaril s samimi škрати in se je z njimi pogodil za polne sani drv. Pa žvenklja zdaj s cekini, ki so mu nasuli z njimi škratje polne žepe. Čudno, pa še

govoré na vasi nekaj, da je Citrarjev Peter neumen. Glejte si no! Kako se motijo ljudje na vasi! Oj, kako se motijo!»

Hladnikov Leš se je spet zakrohotal. Z roko je pomignil Petru, pa se je norčeval. No, Citrarjev Peter mu ni nič odgovoril. Mirno je poslušal Leševe zabavlјice, in niti enkrat se mu ni pojavila v srcu jezica. Tiho je vlekel polomljene sani za sabo in se je vedno bolj bližal samotni zagorski vasici.

»Hej, Peter — ti Citrarjev Peter!« se je zarogal spet Leš ob vogalu prve hiše. »To bo pripovedovanja nocoj po vasi! To bodo hihitali otroci po zapečkih! Pa bodo poslušali lepo povest o Citrarjevem Petru in o lepi škratovski kupčiji. Hoho, Peter! Pa zakaj mi nočeš dati cekina? Sto ti jih žvenklja po žepih — pa mi nočeš dati ne enega? Peter, Citrarjev Peter! Zakaj si tak skopuh?«

Leš je zažvižgal v prste, da je kar jeknilo. Zasukal se je na petah in je izginil z glasnim smehom za hišnim vogalom. No, Peter se je zdaj oddahnil, ko je Leš krenil mimo prve hiše. Tiho in mirno je Peter vlekel polomljene sani skozi vas, pa se ni ozrl ne na levo ne na desno. In v srcu mu je bilo lahko in prijetno, da ne vidi Leša več in ne sliši njegovih zabavlјic. Vesel je bil tudi, da se ni maščeval in ni povrnil hudega s hudim ...

2.

Hladnikov Leš je pripeljal svoje sani na Drčarjevo dvorišče. Naglo je zmetal drva na kup in stopil potem v hišo. V veliki izbi je našel gospodarja in gospodinjo, ki sta sedela za mizo pri malici. Madro je Leš vrgel na klop ob peči in si je pričel greti premražene roke. »Pripeljal sem vama drva,« je rekel. »Za danes bo zadosti, ker je že malo pozno. Pa drugi teden spet. Še za deset sani jih je ostalo, botrč. V pondeljek popoldne pridem, pa jih izvozim, kolikor se bo dalo. Samo mraz je zunaj, huj, strupen mraz! Skoro mi je šlo za nohte, in skoro so mi ušesa zmrznila.«

»Prav, prav, Leš!« je odvrnil Drčar za mizo. »Le pogrej se malo, da boš lažje jedel. Seveda je mraz zunaj. Take zime še ni bilo dolgo. Še celo Sava je zmrznila. To je še dobro, da mraz ne more v hišo. Pa kaj bi naredili, če bi nam peč zmrznila? Ha, ti Leš? — Kaj, če bi nam tudi sam ogenj zmrznil? Pa kje bi se greli, Leš?«

Leš se je zasmeljal in si je potegnil debele, volnene rokavice z rok. Pa je odvrnil: »Kaj pravite, botrč? Da bi nam peč zmrznila? Da bi nam ogenj zmrznil? Pa saj ni mogoče. Kako naj zmrzne ogenj? Ko pa ne more, botrč! — Glejte, pa ste se gotovo pošalili z mano in ste mislili, da vam bom verjel. Pa vam ne verjamem, botrč! In kako naj vam verjamem, ko pa ogenj ne more zmrzniti?«

Drčarjev botrč se je namuznil in je zažugal Lešu. »Nočeš mi verjeti, pobič?« je dejal. »Glejte jo porednost! Kaj res misliš, da ogenj ne more zmrzniti? Glej, voda je hujša nego ogenj. Saj veš, da voda pogasi ogenj? Zato je pa voda močnejša nego ogenj. In če voda zmrzne, bo lahko zmrznil

tud ogenj, ki je slabši nego voda, Leš, ali še vedno ne verjameš? Pa kar zajmi polno prgišče ognja, na mraz ga nesi — in boš videl, kako ti bo zmrznil na dlani. Poizkusi, Leš, poizkusi, ti pravim! Pa boš videl in boš verjel...»

»Oha, oha!« se je začudil Leš in je že skoro verjel botrčevim besedam. »Pa če je res, botrč? Saj me imate spet samo za norca, kakor me imate skoro vsak dan. Še nikoli nisem slišal, da ogenj zmrzne in se izpremeni v led. Šele vi ste mi to povedali. Pa, če je tudi res, botrč?«

Drčarjev botrč se je zasmejal in si je potolkel z roko po kolenih. Teda j je botrca stopila izza mize, pogladila Leša po rdečem licu in je rekla: »Beži, beži, Leš! Kaj boš verjel botrču, ko se pa samo šali! Botrč je vesel, če more koga dražiti. Zato mu ne verjemi! Kar lepo sedi za mizo in pri-grizni; vem, da si lačen. Priden si, Leš, in si zaslužil malico. Kar vsedi se za mizo in ne poslušaj botrča!«

Leš ni pustil, da bi mu botrca dvakrat ukazala. Vsedel se je za mizo in se je lotil narezane suhe svinjine, ker je bil res lačen. Niti pogledal ni botrča, ki ga je opazoval od strani in se mu še vedno poredno muzal. No, botrč ga je pustil v miru, dokler je jedel, in ga ni hotel motiti. Ko pa je Leš odložil vilice, je botrč zakašljaj, pa rekel: »Ali si videl danes kaj škrate v gozdu? Ali ti niso dali nič cekinov za drva, ki si jih jim nemara prodal? Saj si moral mimo njih. Tam pod klancem, onkraj go-ličave, imajo svoje gnezdo. In zebe jih, ker je danes tako mraz. In ti si jim prodal drva? Kar naravnost povej, da si jih prodal! Saj ne bom prav nič hud. Samo celkine mi moraš pokazati, ki si jih dobil od škratov. Daj, Leš, daj!«

Leš je gledal v početku botrča debelo. Potem je šinil z rokavom preko obraza in se zasmejal: »Nisem nič videl škratov,« je dejal. »A Citrarjev Peter jih je videl. Cekini so se mu kar zasvetili okrog glave, da je skoro oči izgubil. Potem je pa telebnil v stran, in sani so se razklale na dvoje. Pa sem ga vprašal zaradi škratov. In bil je hud, da mi še odgovoriti ni hotel. Saj pravim — tisti Citrarjev Peter...«

Botrču se je zresnil obraz. Pogledal je Lešu naravnost v oči in zmajal z glavo. Pa je rekel: »O Petru praviš, Leš? O Citrarjevem Petru, ki se je prevrnil s sanmi pod klancem? Čudno, čudno... Da se je pre-vrnil? I, glejte! Če mu nisi ti podstavil znabiti? Ti grdun! Ali si mu nemara kolec nastavil na pot? Kar povej, po pravici povej!«

Leš se je potuhnil. Za trenutek je povetil oči in je še bolj zardel. A zamahnil je z roko in je odgovoril malomarno: »Nisem mu jaz pod-stavil kolca. Čemu neki? Mar mi je Peter! Sam je padel, ker je zijal okoli. Peter je zijalast, to tako veste. Zato se je pa tudi prevrnil s sanmi vréd. Nisem mu jaz podstavil kolca, res mu ga nisem, botrč!«

Leš se je lagaj, ker se je vendarle bal botrča, ki ga je gledal nekam čudno in presunljivo, in je molčal precej časa. — »Hm,« je dejal končno botrč in še enkrat zmajal z glavo. »Pa sem mislil, da si bil spet norčav. Nepridiprav si, Leš, in zato bi ne bilo čudno, če bi bil kriv Petrove ne-

sreče. Pa, ker praviš, da nisi bil ti, ti bom verjel. Saj veš, da je laž greh pred Bogom in pred ljudmi. Pa, ker to veš, se menda vendar ne boš lagal svojemu krstnemu botrču? Hm, ne bilo bi dobro, zato bi ne bilo dobro, pobič!«

Leša je zbadlo nekaj hudo neprijetnega. Kar z glavo je stresnil in je vstal. Vzel je madro in jo je naglo povezal na glavo. Pa se ni upal niti več pogledati botrča. Zasukal se je urno in je stopil do vrat. »Pa hvala lepa za malico, botrč!« je dejal in se ni več okrenil. »V ponedeljek pridem spet, da vam zvožim drva, ki so še ostala. Lahko noč, pa brez zamere!«

Leš ni počakal, da bi mu kdo kaj odgovoril. Odprl je vrata in stopil v vežo. Skozi kuhinjo je šel na dvorišče in se je takoj vpregel v svoje prazne sani. Botrca je stopila za njim in je obstala na kuhinjskem pragu. »Pa srečno hodi, Leš!« mu je rekla. »Glej, da se ti ne spodrsne na strmini! Ali imaš dereze?«

»Imam, imam,« je zaklical Leš. »Navajen sem poti. Zato vem, da se mi ne pripeti nič hudega. Le brez skrbi bodite! Lahko noč, botrca, in hvala lepa za vse!«

»Pa v ponedeljek pridi za gotovo!« je še rekla botrca za njim. »V ponedeljek pa obračunamo. Le pridi!«

»Pridem, pridem,« je odvrnil Leš, pa odšel naglo z dvorišča. Svoje sani je vlekel za sabo na cesto in zavil po nji iz vasi. Pod njegovimi nogami je glasno škripal zmrzli sneg, in mraz je bilo še bolj nego popoldne. Zakaj od severa je pričela pihati ledena sapa; bila ni močna, a vendar tako strupena, da je šla do kože in kosti. — »Br!« je zasopel Leš trikrat, pa se je spustil v tek po gladki cesti. Precej časa je dirjal, in skoro vroče mu je postalo, ko je prišel do poti, ki se je cepila kraj nizkega gozdiča od ceste in je držala na levo. Leš je stopil na tisto pot in se je bližal strmemu gorovju, ki se je vzpenjalo visoko k nebu. In sredi tistega gorovja se je širila dolga in ozka planotica. Sredi planotice pa je samevalo pet ali šest nizkih hišic. To je bil Srednji vrh, in na Srednjem vrhu je bil Hladnikov Leš doma. Skoro uro hoda je še čakalo Leša, da pride iz dolinice domov. Leš je to tudi vedel, da se mora podvizati, če hoče priti še pred nočjo domov. Zato se tudi ni obotavljal. Čvrsto in nevzdržno je hitel po poti, ki je držala preko zasneženega proda in preko zamrzle Save. Pod hribom šele se je ustavil. Nataknil si je na črevlje železne dereze in pričel stopati navzgor. Da bi mu bil krajši čas, si je zažvižgal pesem. Tako se je pomikal više in više po gladki, ledeni strmini in se ni hotel zamuditi nikjer. Šele ondi gori, kjer je rastle šop smrek in mecesnov, se je ustavil, da se nekoliko odsope. Pa se je ozrl na nasprotno stran dolinice, in tam so se dvigale proti nebu divje in skalnate gore, ki so bile od vznožja do vrhunca pokrite z belim snegom. Silen veter je moral divjati po tistih gorah. Zakaj Leš je razločno videl, kako so se dvigali tu in tam s širnih snežišč bele megle in se suvale okrog in okrog po skalovju. A Leš je dobro vedel, da to niso megle, ampak le krhki sneg, ki ga dviga veter z gladkih skal in ga raznaša daleč na okrog. Solnca pa ni videl Leš

nikjer; saj je vedel, da se skriva ves dan nekje za razdrtimi grebeni, ki mu ne pusté posijati v ozko zagorsko dolinico. A Leš je vedel tudi to, da solnce že zahaja. Zakaj vrhunci belih gorâ so pričeli rdeti in svetiti z rdečo zarjo po prostranem molčečem svetu.

»Dobro moram stopiti, da me ne zaloti noč,« si je rekel Leš. »Še pol pota ni za mano, a solnce je že zašlo. Stopi, stopi, Leš, in nikar se ne obotavljaj!«

No, Leš se ni obotavljal, ampak je stopal še čvrsteje naprej. Ker mu je bilo dolgčas in ker se mu ni več ljubilo žvižgati, je pričel govoriti in modrovati sam s seboj. Modroval je pa takole: »Če me zasači noč, bi ne bilo dobro zame. Pravijo, da góri nekje nad kapelico straši. Nemara pa še celo škratje domujejo tam góri v goščavi? Norčeval sem se bil iz škratov in sem rekel, da so dali Citrarjevemu Petru cekine. Pa mu jih niso dali. Peter jih še videl ni. Samo norca sem se delal in sem govoril... Pa znabiti so mi škratje zamerili radi tega? Ovbe, pa morda pridejo in me pograbijo? In še bolj me bo bolelo, kot je bolelo Petra, ko se je prekotatil s sanmi vred. Čemu nekí sem mu nastavil tisti kolec? Saj mi Peter ni storil nikoli nič žalega. Res — prav nisem storil, pa naj reče kdo, kar hoče. Lepo to ni bilo in zares sem hudoben in norčav... Pa kaj, če me zdaj res pograbijo škratje in mi povrnejo vse, kar sem hudega govoril o njih in kar sem storil ubogemu Petru?«

(Nadaljevanje.)

J. E. Bogomil:

Božična zgodba.

Božična zgodba, kako si lepa! Minula so stoletja, odkar si prvič objela betlehemske poljane, odkar si našla pastirce, čuječe pri svojih čedah, in si jih popeljala h Kristusu Odrešeniku.

Od takrat se vračaš leto za letom. Ves svet je zdaj Betlehem, ves svet zdaj objemaš s svojo ljubkostjo in ljubeznivostjo. Stara si že, božična zgodba, a še vedno mlada, vedno nova. Tako nova, kakor si bila takrat, ko si prvič napolnila svet z veseljem.

Mi stojimo pred jaselcami in strmimo v Večno luč. Pastirje gledamo, a to niso več sami pastirji. Nehote in nevede gledamo sebe sredi pastirjev. Naša lica žare, naša srca bijejo močneje, ker čutijo pred seboj vso skrivnost in vso lepoto božične zgodbe.

In petje radi poslušamo v cerkvi, in orglje done na naša ušesa. A to noč ne slišimo zemeljskega petja, in orglje ne pojo kakor druge dneve. Mi slišimo skozi ljubke glasove božičnih pesmi le odmev angelskega petja in nebeške godbe.

In zemlja, na kateri stojimo — o, to ni več zemlja, dolina solzá — to je raj, pravi nebeški raj!

Sveče gore, bakle plapolajo in razsvetlujejo sveto noč. Zvezde migljajo in se skrivnostno ozirajo v nas. Čudijo se, ko nas vidijo ponoči hiteti v božji hram. A naše oko ne vidi svetlobe sveč, ne bakel, ne lesketajočih se zvezd; naše oko vidi le eno: tisto tajno svetlobo svete noči, ki je vznemirila pastirje in jih je po angelovem navodilu privedla k izviru nebeške Luči, ki je postala Luč sveta.

Sveče gore, bakle plapolajo in razsvetlujejo sveto noč. Zvezde vamo te z dušo, s srcem, z vso ljubeznijo. In le eno tožbo imamo, ko nas zapuščaš: Zakaj si odšla tako hitro? Samo za hip si nas obiskala, a mi bi te radi uživali vso večnost. O sveta noč božična, pridi spet kmalu, pridi!

Gorski:

Zanimive pripovedi profesorja Silvestra.

6. Strahovi.¹

Isto tiho je bilo, ko smo otroci čakali v sobi profesorja Silvestra, da nam nadaljuje svoje pripovedi.

Tedaj je pa spodaj v kleti zaropotalo, pa tako votlo je zaropotalo in zabobnelo, kot da je nekdo vrgel težke prsti na mrtvaško krsto.

Vsi smo se spogledali in kar zadržali sapo. Kofolov Janez je pa pritajeno vzdihnil: »Strah!«

Stari profesor je mirno odprl vrata in zaklical svoji služkinji Lizi, ki se je vrtela v kuhinji: »Liza! Tak pojdi že vendar in zapri tisto okno v kleti, da ga ne bo veter gonil sem in tja in napravljaj otrokom brez potrebe strahu«...

Liza je odšla, stari profesor pa je zaprl vrata in se smehljaje obrnil do nas, rekoč: »Smo ga že ujeli. Nič več nas ne bo strašil. Maček je bil. Slanina mu diši, in zato je spet skočil skozi okno, da jo zavoha. Pa Liza mu bo že pokazala, po čem so pri nas klobase — posebno, če se je že lotil katere. Tako vidite, otroci, da je tudi vaš strah nepotreben, resničen pa pregovor: Strah je na sredi votel, okrog ga pa nič ni.«

»Ja, pa so ga naš oče videli« —

»Pa pri Lužarjevih je tudi strašilo« —

»Pa Franconov Šimen ga je srečal« —

»Pa naša mama so pravili...« Tako in podobno so začeli ugovarjati moji sovrstniki, mladi modrijani in modrijanke, na profesorjev pomirjevalni odgovor. Učeni mož je pa le čakal — tako vsaj se je meni zdelo — kdaj poreče kdo, da je strah že tudi sam videl.

Ker pa ni bilo nikogar, ki bi bil to zatrdil, da je že sam videl strah, bodisi od blizu ali od daleč, je iznova začel profesor:

¹ Glej pripoved 4—5 v letniku 1924.

»Čakajte, bom pa jaz vam povedal o nekomu, ki je že videl strahove — pa kakšne!« Pri teh besedah se je profesor tako gromko zasmel, da nas je spravil vse v najboljše razpoloženje, in smo se morali sami z njim smejati. Potem je nadaljeval:

»Tistemu strahopetcu je bilo pa res tudi ime Jaka Strahopetec. Bil je to hlapec, ki je najprej služil v nekem župnišču, potem pa pri nekem zdravniku, pa povsod videl take strahove, da so se ljudje kar čudili njegovi lahkovernosti. Naj vam najprej povem, kako se mu je nekoč godilo v službi pri gospodu župniku.

Bilo je pozno jeseni, nekako takrat, ko začne naletavati sneg. Tedaj je zbolel v hribih, daleč od župne cerkve, bogat kmet, dober prijatelj gospoda župnika. Da bi se župnik prepričal, ali je njegov prijatelj res tako hudo bolan, kot so ljudje pripovedovali, je poslal nekega popoldneva, že precej proti večeru, svojega Jaka, naj gre bolnika pogledat. Na pot mu da še steklenico zdravilnega bezgovega soka, pa ne za Jaka, ampak za bolnika. Jaka jo kmalu ubere urnih krač v gore, tem bolj, ker je — strahopeten kot je bil — nerad hodil preveč v noč. Pot se mu je tudi dobro odsedala, zlasti, dokler je hodil po ravnem. Ko pa je zavil navkreber skozi gozd, mu je začelo srce urneje biti, nekoliko od utrujenosti, še bolj pa vsled njegove razgrete domišljije, ker je vedno mislil na to, da mora zdajzdaj zagledati kaj posebnega. Pa vendar: šlo je vse po sreči, dokler ni prišel iz gozda na neko senožet, ki jo je pa slučajno pokrivala gosta megla. Tam si je prižgal svetilko.

Megla se mu je začela ovijati okrog rok tako, da ga je začelo dobro zebsti. Zato obstane, postavi svetilko na tla za svoj hrbet in začne natikati tople rokavice. Ko je bilo delo končano, se spet zavrti, da seže po svetilki in nadaljuje svojo pot.

Toda — kaj je to! Nedaleč od njega, dà, tik pred njim stoji mož-velikan. Telesa sicer nima, velik je kot hiša, črn kot sam peklenšček. Zavrt je sicer nekoliko v meglo, vendar pa tako resničen, da ni nobenega dvoma. Ko Jaka vidi to prikazen, se mu pošibijo kolena in mrzel pot ga obide. Kar sapa mu zastane in si misli: »Sam Bog ve, kaj bo zdaj? O, ko bi bil zdaj moj gospodar tukaj, bi se sam lahko prepričal na lastne oči, kakšne pošasti se klatijo ponoči po gozdovih, in nič več bi me ne imel za strahopetca.« Že misli Jaka na glas poklicati koga na pomoč. »Toda, kaj potem?« pomisli. »Ali ne bo pošast še hujša? Mogoče bo boljše, če se mu z dobrim približam.«

Ko Jaka tako ugiblje, se sklone nekoliko naprej. A glej! Tudi pošast se zgane. »Kaj pa, če mu požugam?« se hitro ožunači. Jaka dvigne pri tem precej visoko svojo roko. Toda joj! Tudi črni velikan dviga svojo orjaško desnico.

To je bilo Jaku preveč. Kot nor zgrabi svojo svetilko, se obrne in hoče po hribu navzdol. Komaj se obrne, da uide, že se spodtakne in pade, z njim pa seveda tudi svetilka, ki pri tem ugasne in odleti iz njegove roke nekam daleč dol po bregu.

K sreči se Jaku vendar ni zgodilo nič huđega. Samo roke si je nekoliko opraskal. Zato se je skobacal spet kvišku in hajdi v dir po hribu dol pa nazaj domov, kar so ga nesle noge. Že je prišel do roba gozda.

Tu se prvič ustavi. Še malo premisli, ali bi bilo boljše iti v gozd brez svetilke ali po svetilko nazaj? Preplašen se ozira in razmišlja. Sam ne ve, kaj naj stori? Če gre nazaj v hrib, ga morda še tam čaka pošast; če zavije v gozd, ga pa morda istotako čaka na drugem mestu v temnem gozdu, kjer bo zanj še huje. Pa vendar: bliže je doma, če zavije v gozd. Toda ne: gozd je preteman in že sam po sebi strašen, posebno ponoči. Brez svetilke res ne kaže iti vanj.

Tako cinca Jaka Strahopetec in ugiblje ob robu gozda in se premika v negotovosti zdaj proti senožeti, zdaj proti gozdu.

Slednjič se le opogumi in odloči, da poišče izgubljeno svetilko. Oprezno pobira stopinje nazaj v hrib, odkoder je pritekel in neprestano se ozira in posluša na vse strani.

Že je na mestu, kjer je bil padel. Še enkrat povleče na ušesa in buli z očmi, če ni morda kje tista strašna pošast? Hvala Bogu, ni je! Pač pa leži svetilka v snegu.

Jaka jo pobere in dvigne. Vsa je še cela. Pošast se je torej ni dotaknila. Treba jo je nažgati. Jaka vzame žveplenke iz žepa, popravi in otrne stenj v svetilki, posluša, če je še kaj olja v njej, in ko se prepriča, da je vse v redu, svetilko prižge. Hvala Bogu še enkrat! Zdaj mu ob luči precej odleže. Zakaj pošast se nikjer ne pokaže.

Morda se je pa le potuhnila? Mogoče mu preži za hrbtom? Jaka dvigne svetilko in hoče posvetiti na vse strani.

»Joj, joj, joj!« Komaj se Jaka zasuče s svetilko v smeri proti megli, ki se je valila s hriba, že spet opazi črno pošast, le da je bila še večja ko prej. Naravnost proti njemu jo ubere ... Treba torej spet bežati; ako ne, po njem bo!

Jaka, dasi truden in upehan, jo spet ubere, kar najhitreje more, po bregu navzdol. Kako prav mu služi zdaj svetilka, da si kaže pot proti gozdu! Oh, da bi le ne bilo pošasti za njim! Čudno, da se nič ne oglasi. Pa že ve, zakaj ne. Morda se boji, da bi ljudje ne slišali in prišli Jaku na pomoč?

A kaj spet to? Dol skozi gozd se tudi pomika luč. Vedno bliže prihaja. »Križ božji!«, si misli Jaka, »kaj pa vendar pomeni to?« Ali je morda kak človek ali celo angel, ki gre njemu pomagat? Ali je kaka druga pošast ali pa morda ravno tista, samo, da je v gozdu svetla in išče v svetlobi Jaka, da ga pohrusta?«

Jaku se pošibijo kolena. Kar naprej ne more. Kam tudi? Če gre nazaj, ga zgrabi črna pošast, če gre pa naprej, ga dohiti svetloba.

Tako stoji Jaka v svojo svetilko spet tik za gozdom in si ne ve pomagati drugače ko tako, da zakliče na ves glas: »Pomagajte! Pomagajte!«

(Nadaljevanje.)

Iz zgodovine kranjskih trgov.

11. Motnik.

442 m, 312 prebivalcev.

am blizu, kjer prestopi deželna cesta, ki vodi iz Kamnika skozi Tuhinjsko dolino na Štajersko, deželno mejo, leži v globoki kotlini med Kozjakom in Jásovníkom trg Motnik. Svoje ime je dobil od tam mimo tekočega potoka Motnice. Teče ta potok po globoki strugi in se izliva v savinjski pritok Volsko. Ob deževju je ta voda umazana, kalna, motna.¹

Motnik je bil obljuden že za časa Rimljanov, ki so gospodovali v naših deželah od l. 44. pred Kristusom pa do l. 452. po Kristusu. Skozi Motnik je bila izpeljana rimska cesta, ki je vodila iz Ljubljane preko Črnuč, Mengša in Trojan na Celje in Ptuj. Rimljani so ustanovili ob tem važnem prehodu vojaško taborišče, ki je služilo v obrambo te ceste. Ob tej utrdbi se je s prihodom vojaštva razvila tudi rimska naselbina. O tem priča rimski spominski kamen, ki so ga izkopali v Motniku. Postaviti ga je dala Rimljanka Ulpia Firmina svojemu trinajstletnemu sinu Firminu in tridesetletni hčeri Firmini.²

V srednjem veku so bili gospodarji v Motniku in okolici koroški vojvodi Šponhajmci. Ti so bili sorodniki Andeških grofov. Njih last je bil na Štajerskem: Slovenji gradec, Rečica pri Gornjem gradu, Ribnica pri Celju; na Kranjskem pa so imeli v lasti: Kamnik, Štefanjo goro pri Kranju, Šmarje, Lebek, Mehovo, Toplice, Slap in Vipavo.

Andeški »Stari grad« v Kamniku je obvladoval važno trgovsko pot na Štajersko — skozi Tuhinjsko dolino. Glavni promet Kranjske s Štajersko takrat ni šel več po starorimski cesti čez Podpeč in Trojane, ampak čez Kamnik skozi Tuhinjsko dolino mimo Motnika do Žalca in naprej po Savinjski dolini. Motnik je bil ob tej živahni prometni žili važno postajališče.

Kamnik se imenuje trg že leta 1190. Motnik pa takrat še ni bil trg, pač pa se omenja l. 1135. kot šponhamjska last.³

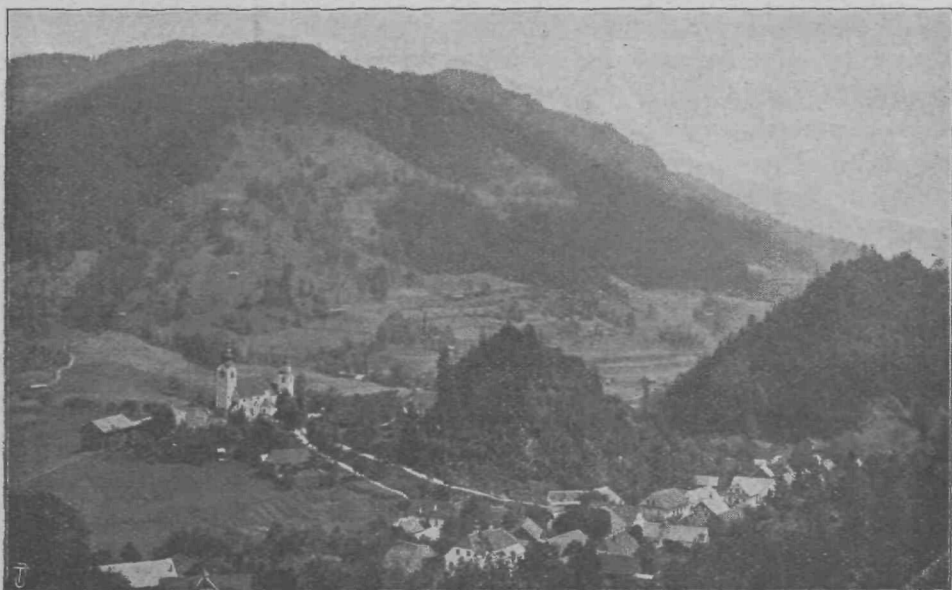
V obrambo te trgovske poti so imeli Andeški v Kamniku — kakor omenjeno — svoj »Stari grad«, njih sorodniki Šponhajmci pa so zidali v ta namen v Motniku utrjen stolp, malo trdnjavico, kjer je bila nastavljena stalna straža. Zato se je imenoval Zgornji Motnik v srednjem in še v novem veku »Motniški turn«, četudi so bili pozidali Motniški poleg tega turna močno utrjen gradič.⁴ Lastniki tega gradu, kdor in od koder so že bili, so se imenovali »motniški gospodje«. Omenjajo se l. 1247. Konrad, l. 1303. Gerloh, l. 1340. Jurij, l. 1360. Gerloh.

Ko so izumrli »motniški gospodje«, je pripadla njih dedščina Habsburžanom.

¹ »Čas«, 1904, 76. — ² »Novice«, 1880, 45. — ³ Schumi, U. R. B. I., 87. — ⁴ Valvasor, XI, 424.

Leta 1456. je padel v Belgradu pod meči zarotnikov zadnji Celjan, grof Urh II. ali Ulrik II. Bogata zapuščina njegova je pripadla vsled dedinske pogodbe, ki jo je bil l. 1443. sklenil Habsburžan cesar Friderik III. s Celjani — Habsburžanom.

Po Urhovi smrti se je začel boj za celjsko dediščino. Urhova vdova Katarina si je hotela siloma pridržati vsa celjska posestva. Teh pa ni bilo malo. »Celjska kronika« natančno našteva vsa mesta, trge in graščine, ki so bili lastnina celjskih grofov na slovenski in hrvaški zemlji. Poimenoma jih ne bomo naštevali. Zadnji Celjan je zapustil toliko posestev, da jih v sličnem obsegu le redkokdaj nahajamo v oblasti kakega kneza ali vojvoda.

Motnik.

Urhova vdova je imela imenitnega vojskovodjo na svoji strani. Bil je to češki plemič Jan Vitovec, ki je zbiral močno vojsko, da iztrga iz cesarjevih rok celjsko dedščino.

Tudi cesar Friderik je zbral močno vojsko iz vseh notranjeavstrijskih dežel. Z njo si je osvojil celjske gradove po Savinjski dolini, potem jo je udaril na Kranjsko. Kmalu za njim je prišel skozi Tuhinjsko dolino tudi Vitovec. Oplenil in razdejal je Škofjo Loko, premagal Kranj in se napotil proti Radovljici. Kranjska deželna bramba je prisilila Vitovca, da se je umaknil s svojo vojsko na Štajersko. Vrh Kozjaka je Vitovcu in njegovi vojski nasproti vihrala zastava motniškega trga. Na zastavi se je blesketal motniški grb: ščitonosec, držeč v levici sekiro, v desnici pa meč. V soteski pod Kozjakom so pričakali Vitovčeve čete Motničani, Špitalčani in Tuhinjeci. Tudi vojaštvo deželne brambe se jim je bilo pri-

družilo. Mnogo Vitovčevih vojakov so pobili s koli in kamni. Drugim se je pa posrečilo uiti čez goro. Vitovec je poslal potem iz Savinjske doline močne trume vojakov, ki so kmete okoli Motnika in spodaj v Črnem grabnu deloma pobile, deloma pa ujele.⁵

Habsburžani so dajali motniško graščino raznim plemiškim rodovinom v najem ali zastavo. Tu zasledimo rodovino pl. Gallov; zadnji Gall je bil Jurij (umrl l. 1564.). Sledil mu je Ivan Halbenberger, glavar v Hrastovici. Za njim se omenjata: Gregor Zurler in Sofija Valvazor (1624), vdova po Adamu Apfalterju. Za Apfalterji so bili gospodarji na motniški graščini pl. Scarlichi. Gospodarstvo jim je šlo pa rakovo pot. Zadnja gospodarica je bila Ana pl. Scarlichi. Do podložnikov je bila ljubezniva in dobra. Leta 1753. je pogorel Zgornji Motnik — grad. Po tej nesreči je hotela Ana pl. Scarlichi vse razprodati in osvoboditi podložnike. Motničani so bili takoj pripravljeni, da vsa zemljišča pokupijo. Le en motniški podložnik se je toliko časa upiral, da so Motničani-tržani kupili ves graščinski svet in z njim tudi tega upornika. Postal je podložnik Motničanov. Imenovali so ga tržani »Scarlichijev kmet«. To ime je pri tej hiši še dolgo ostalo.

(Konec.)

⁵ »Blätter aus Krain«, 1857, 26.

Mladinski novičar.*

Ganljiv prizor je bil, ko se je ljubljanska mladina o priliki Marijinega slavlja (na malo Gospojnico) v tako lepem številu, osobito v uršulinski cerkvi, razvrstila k mizi Gospodovi. Prav tako smo bili veseli, ko so spremljali pridni dečki in belooblečene deklice v veličastnem sprevodu k novi cerkvi na Rakovnik pri Ljubljani novokronani podobi nebeške Kraljice in božjega Deteta.

Hvaležni spomin. Na ljubljanskem pokojišču je zakopanih na posebnem oddelku nebroj vojakov iz svetovne vojske. Na vernih duš dan so jim ljubljanci skrbno olepšali in okrasili grobove. Ljubljanska šolska mladina, osobito deklice, so spletle in nanesele skupaj toliko zelenja, da je bilo vsega nakitja za več voz. Naši mladi so s tem pokazali, da se s hvaležnostjo spominjajo hrabrih junakov, ki so žrtvovali življenje za domovino. — Pa tudi drugod, n. pr. na Jesenicah, je šolska mladina počastila umrle vojščake z lepimi vencii. Spominjajmo se umrlih slovenskih borcev tudi v molitvah in pri sveti maši!

Ta je bolj žalostna. Nedavno je nagloma umrla petletna hčerka gostilničarja Rudolfa Škalc iz Velike Gorice, Dekletce je zavohala nekje žganje, pa se je tako nasrkalo te nemarne pijače, da je v par urah izdihnilo. Ta nesreča pove več nego še tako ostra pridiga. — Leto je bilo dovolj sadja, pa so ga marsikje precej pokuhali tudi za žganje, kar je le škoda v vsakem oziru. Mladi prijatelji! Če bi kje nespametni ljudje ponujali tudi vam tega strupa, nikarte ga pokusiti! Pokažite, da ste res »junaki«. Prezirajte pijačo, ki človeka ugonablja dušno in telesno. Proč z alkoholnim strupom!

* Pod tem naslovom bomo sporočali časovne dogodljaje iz mladinskega življenja. Če ne bodo morda vsi in vselej mikavni, bodo pa poučni.

Taka-le igrača pa ni varna. Dne 25. oktobra t. l. so obesili doli v mestu Subotica nekega roparskega morilca. Ondotni listi so na dolgo in široko opisovali, kako se je smrtna obsodba izvršila. Vse to je čital tudi 14 letni Štefan Torma. In kaj je storil? Skušal si je vso stvar živo predočiti, pa si je ovil vrv okoli vratu ter stopil na vzvišen prostor, da bi vrv tudi pritrdil. Naenkrat se mu pa stol izpodmakne — in vrv se zadrigne. Deček je svojo neprevidnost plačal z življenjem. — Bog ve, če je bil tudi pripravljen za smrt? Take igrače in pa šale z orožjem so že marsikaterega človeka spravile v nesrečo.

Nekaj novega za nas — ali bolje za ljubljansko mladino. Na vrtu ljubljanskega učiteljišča je bila 30. oktobra otvorjen šolska poliklinika. Kaj je klinika = poliklinika? Klinika je zavod, kjer preiskujejo in opazujejo zdravniki razne bolnike. Poliklinika v Ljubljani ima ta namen, da bodo bolehami učenci (učenke) od časa do časa obiskali ta zavod in dobili tam primerno navodilo za zdravljenje, pa tudi zdravniško pomoč. Z ozirom na to se bo ljubljanska klinika imenovala »ambulatorična«, ker bodo mladi bolehamci sami prihajali od časa do časa po zdravniško pomoč. — Pred vhodom stoji zdravstveni šolski vodnjak s štirimi navpičnimi iztoki. Iz vrtička pred vhodom se pride v čakalnico, kjer se bo kuhalo mleko in čaj za mladino, ki pride k preiskavi. Poleg čakalnice je kopalnica z 8 prhami. Zdravniško službo opravlja zaenkrat po en zdravnik in po ena zdravnica — za splošne bolezni. Kmalu bo pa začel poslovati tudi poseben zdravnik za oči, ušesa in grlo. — Ko bi se moglo kaj takega le tudi drugod, vsaj po večjih krajih, vpeljati! Zdrava mladina, zdrav narod!

Nesreča modri. »Naj bo zima ali kres, če te zebe, neti les« — pravi ljudski pregovor. To je res in potrebno. Toda z ognjem je treba previdno ravnati. Tega pa ni storila 12 letna Rezika Lambergar, doma blizu Račja na Štajerskem. V jeseni, ko so bili že pusti in mrzli dnevi, je zapalila na paši ogenj, da bi se ogrela. Po nesreči pa se je preveč približala plamenu; vnela se ji je obleka, in ni je mogla pogasiti. Vpila je revica; toda, ko so ji ljudje prihiteli na pomoč, je bila že vsa v ognju. Opekla se je tako, da je vsled opeklin umrla. — Nesreča je to, ki se večkrat ponavlja. Naj bo ta žalostni dogodek v svarilo vsem, ki se radi sučejo okrog ognja doma in na prostem.

Dobrodelnost. V Ljubljani se pripravlja velika božičnica, pri kateri bo obdarovanih lepo število siromašnih otrok s potrebno obleko. V ta namen je treba denarja. Nabiranja se je lotilo 10 ljubljanskih dobrodelnih društev. 1. in 2. novembra je sodelovalo pri nabiranju darov tudi več deklic iz raznih šol. Z dovoljenjem staršev in šolske oblasti so pobirale darove. To blagotvorno delo je brez dvoma zelo hvalevredno. Da bi se obdarjeni otroci pač tudi zavedali te dobrote in se izkazali hvaležne z vztrajno pridnostjo in vzornim življenjem! Revnih in podpore potrebnih otrok je v Ljubljani daleko več kot 1000. Obdarjeni bodo seveda najpotrebnejši.

Križ zmaguje. Veste, kaj je Kapitól? To je višina z dvema vrhovoma blizu starega trga v Rimu. Tam sta stala svoj čas dva poganska templja; v srednjem veku so pa tam sezidali lepo cerkev »Ara coeli« (izg.: čeli). Na današnjem Kapitólu (Campidoglio) stoje krasna državna poslopja za muzej, za posvetovanja senatorjev i. dr. Do leta 1882. je blestel na vrhu najvišjega poslopja krasen križ. Ko so pa zagospodarili v Rimu prostozidarji (brezbožna družba), so dali odstraniti tudi ta zgodovinski križ, ki je bil star blizu 1500. let, dasi je ugovarjalo skoraj vse prebivalstvo. Dne 26. oktobra t. l. so pa ta križ spet blagoslovili in ga v krasnem okviru postavili na prvotno mesto. Rimci so se udeležili te zadostilne slovesnosti v ogromnem številu. Vsa oblastva so bila pri slavlju zastopana. Čez dan se je pa hodila poklanjat svetemu Križu vsa rimska mladina. Zvečer je bil Kapitól sijajno razsvetljen. Lejte, sveti Križ še vedno zmaguje.

Modrost v pogovorih domačih in tujih.

Mesec.

Kakor mesec je življenje: zdaj praznota, zdaj kipenje.

Mesec je volkov varen.

Kaj mesecu mar, če pes vanj laja?

Mesec sveti, četudi žabe kvakajo.

Mesec, če ne greje, pa sveti.

Prijazen je mesec, a mrzel.

Mesec grozdja ne zori.

Še mesec ni zmiraj okroglih lic.

Mar mi mesec, če solnce sije!

Mesec kaže, pa rad laže.

Ko mesec sije, naj človek počije.

Reki:

Pri mesecu se greti.

Mesec mu v lonec sije.

Mesec naj solncu pomaga!

Spremenljiv kot mesec.

Meso.

Vse meso je seno.

Staro meso — dobra juha.

Za najlepšim mesom gredo muhe najrajši.

Najboljše meso je najprej črivo.

Le visoko obešeno meso je pred psi varno.

Brez soli se meso dolgo ne drži.

Kdor je meso, mu ponujajo kruh.

Ni vsak jedel mesa, kdor si trebi zobe.

Eden meso, drugi kosti.

Vsako meso ima svoje kosti.

Kdor je meso snedel, gloda kosti.

Gnilo meso smrdi.

Gnilemu mesu tudi sol ne pomore.

Divje meso treba izžgati.

Poceni meso snedo psi.

Kjer meso, tam psi.

Za kos mesa se psi skoljejo.

Drobiž.

Največje in najmanjše. Najvišja stavba sveta je 300 metrov visoki Eiffelov stolp v Parizu, najvišja hiša pa poslopje Woolworth v Novem Yorku v Ameriki, ima 55 nadstropij in je 236 m visoko. Gradijo pa tam hišo, ki bo imela 100

nadstropij in se bo tudi tako imenovala = stonadstropna hiša. Visoka bo 420 metrov. Šmarna gora se dviga 370 metrov nad Ljubljanskim poljem. V Novem Yorku je tudi največji kolodvor sveta, tako velik, da odpotuje lahko vsako uro 70 tisoč potnikov. — Najdaljši železniški tir brez najmanjšega ovinka je na avstralski železnici, ki gre preko Avstralije od zahoda proti vzhodu; ravna črta tega tira je dolga 1600 kilometrov. Od Ljubljane do Trsta znaša zračna črta 73 kilometrov, vsa Jugoslavija od severa do juga pa meri 670 kilometrov, Italija 1100 kilometrov itd. Na tej avstralski progi teče železnica enkrat 430 kilometrov skozi puščavo, brez postaje.

Najdaljši predor sveta je še zmeraj Simplonski med Italijo in Švico; meri 20 kilometrov. Bodoči predor pod morjem med Angleško in Francosko bo pa dolg 45 km. — Najdaljši most je na Kitajskem, njegova dolžina znaša 144 km. — Najdaljši parnik sveta je Majestic, meri 292 m. Če si hočemo dolžino te ladje predstavljati, jo moramo postaviti pokonci. Ljubljanski grad je 64 metrov nad Ljubljano, sedlo med obema vrhovoma Šmarne gore pa 300 metrov nad Ljubljanskim poljem. Torej je ta ladja visoka kakor šmarnogorsko sedlo. — Najmočnejši motor na plin je v Belgiji. Ima 8000 konjskih sil. Najmočnejšo parno turbino pa dobimo blizu Kolina na Nemškem, ima 75.000 konjskih sil.

Najvišja gora sveta je gora Everest v azijskem gorovju Himalaja. Meri 8882 metrov — naš Triglav 2863 m. — Najvišja točka v Evropi, kjer stalno prebivajo ljudje, je vremenska opazovalnica na sedlu Jungfrauoch v Švici (3454 metrov). — Najgloblje jezero je Bajkalsko v Aziji (skoraj 1500 metrov) — naša jezera imajo do 45 metrov globine. — Najgloblja rudna jama je v ameriški državi Michigan (1500 metrov). — Najmočnejši slap je slap reke Sambezi v južni Afriki, ima 36 milijonov konjskih sil; vse vodne sile Jugoslavije znašajo tri in pol milijona konjskih sil.

Za najstarejše drevo na svetu velja neka cipresa v Mehiki; cenijo jo na 4000 do 6000 let; rastla je torej že takrat, ko so zidali v Egiptu piramide in je peljal

Abraham svoj rod v Sveto deželo. — Največje sadeže ima neka palma na otočju Seychelli ob Afriki; so to nekaki orehi, dolgi 45 centimetrov, z obodom enega metra in 20 do 25 kilogramov teški. Za božične praznike bi privoščili vsaki slovenski gospodinjji vsaj en tak oreh. — Med živalmi živi najdalje želva, do 300 let; najhitreje pa poginejo takozvani kotačniki: sameci po treh dneh, samice pa po trinajstih. — Največja žival sveta je grenlandski kit, dolg je 24 do 27 metrov, tehta pa do 100.000 kilogramov. — Najmanjši vretenčar je pa neka riba na filipinskem otoku Luzon: meri 1 do 2 cm. — Najmanjši ptič na svetu je kolibri-pritlikavec, tako velik kakor čmrlj.

Listnica uredništva.

Miloš: Naj bo! Damo eni tu mesta:

Deklica pravi...

Tatek, v zvezdnati noči je prišla Marija z angelci... vsa bela.

Pravila je o detetu
in o zlatih sadovih,
ki so sladki in rasto naprej in naprej.

O, vsa je žarela in se smehljala.

Kaj naj naredimo z »zlatim križevcem«, res ne vemo. Je in ni. Gotovo nam boste poslali še kaj boljšega. — Vojeslav: Le pošljite, toda pišite tuja imena prav razločno. — A. P. Hvala za zanimanje, toda je prevsakdanje. Ne zamerite! — Ognjeslava: Bomo kaj izbrali, da Vam napravimo veselje. Le nadaljujte, toda pretežkih oblik ne volite!

Skladnica.

a	i	z	ve	nes	dri
B	D	A	C		
mo	ka	reč	člo		

Kaj povedó ti zlogi, ako jih prav zvrstiš?

Besedna uganka.

	a	a	a	a	a	
a	a	a	a	a	a	a
	a	a	b	b	b	
	b	b	b	c	c	
	c	c	č	d	d	
	e	e	e	e	e	
	e	e	e	g	g	
	i	i	i	i	j	j
k	k	k	k	k	l	l
	n		n			o
	o		o			p
	r	r	r	r	r	s
s	s	š	t	u	u	v
				v	v	v
					z	z

Poišči si sledeče pomene: 1. koristna rastlina, 2. slov. pisatelj (priimek), 3. kovina, 4. riba, 5. žuželka, 6. priprava za pritrjevanje, 7. žensko ime, 8. nekaj, kar kazi človeško kožo, 9. žuželka, 10. del cerkve, 11. dobra jed, 12. gasilno orodje.

Po sredi navzdol dobiš nekaj prav prijetnega za zimski čas.

Rebus.

(Rešitev in imena rešilcev — ki se sprejemajo le tekom 14 dni po izidu lista — v prihodnji številki.)